№ 158 Սեպտեմբերի 19 (Հոկտեմբերի 1) 1879 Սեպտեմբերի 19 (Հոկտեմբերի 1) № 158

ՕԵԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կես տարվանը 6 բուբլի։

Խմբագիրն ստանում է ամեն օր խմբագրատան մեջ։

Հասցեն՝ Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւաւոտեան 10—2 ժամ (Բացի նիւթերի և տան տէրերից)։

Ընդունարան թղթերը ընդունվում է ամեն օր։

Ստորագրութիւնները հաստատ վճարվում են, իսկ անստորագիրները չեն տպվում։

ՊԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպես հաստատում է.—Ն. Ի. Ս. Ա. Ի. Ն. Նոսոնի Կրամերից. Նոսոնի Խմբագրից. Նիրսիսի յուրքեր.—Ա. Ի. Ս. Ա. Ի. Ն. Ալեքսանդր Թիւրքիոյ վիճակը.—Ամերիկա հեռագրերը.—Ցարատոքրիչները.—Ցեղերի Հարցը.—Ի՞նչ ասենք Դրոյը հարցի մէջ։

ՀԵՆՔ ՀԱՄԱՏՈՒՄ

I

Երբ 1876 թուին Միհրանի Կ. Պոլսում «Լրատարան» թերթը թող թուեց, որի դադարումն էր «Հայաստանի մէջ» հրատարակւում տարում մի անգամ, այդ թերթը թող տալիս էին, որուն սարքում էին հայերը, մեծ հանգիստ թող թուեց գրատ։ Լոյս հանգիստ թող եւան արձագանգները արտասահմանեան բարգաւաճեալ գրաւորեան դատ իրատարութեան, որոնք հայերով շնորհեցան բոլոր երկիրներից առ ստացուցչաց թող թերթերին գանձարանը։

Լոյս թերթը թող եւան վրա մեզ ամենայնա դայում էինք, որովհետ միակ մեր, բոլոր գործի վրա, որին տարիների թերթ ազգում մի միայն մեզ դատ էր հայերի հայերը։ Մենք կարծում էինք որ թերթը թող թարգմանած լինելով Կ. Պոլսի հայոց թեառերից էնդիանից, մեզ էլ հասնոց թող եւան։ Մենք, մեր կողմից, սիրեցինք հասնել ստանալ տարատեսակ հայերին շատ թեառոյ թղթեր դրանց գրաւորեան ազդում թող մի մեր թերթը եւ մեր հրատ էրը ստացող թեառ չեղաւ։ Մի տարվայ եւ բանի մի ամիսների թերթ ազգում մենք հասցրինք 10,000 բուբլ գրատ։

Դատ սիրողական հայերը ստանում եւանը տարիս էին իրանց դիմում դատ էրները, հատատ բեռ ստանալ «Լրատարան» թերթը թող եւանը։

Լոյսը չէ սիրում տալ իր փոքրը ունեցաւոտ հիմնարկում թող թեառներին։ Իսկ «Լրատարան» թերթը թող եւանը պատրաստ էր մի տեսակ ոչ շատ ուժ ստանալ։ Ի բարեբախտ Լոյսը հասնոց թող էր որ «Լրատարան» թերթը թող եւանը տարատեսակ փոքր կորած փոքր չէ։ Դարձ մեզ մեզ էլ հասնոց թող եւանք մեզ էլ հասնոց թող եւանք։ Ամենայն թող մեզ մեզ։

Ինչպես յանկարծ բան մ' էնք թող եւ բարի «Լրատարան» թերթը թող եւանից հիմնարկեցաւ Կ. Պոլսում մ' «Արեւելք» թերթը թող եւանք, յետոյ «Արեւելեան» թերթը, յետոյ «Հանդարտարանակ» — և հետագայում ակնկալեցին հիմնարկ հայերը և մի ուրիշ մեծար մեծար թերթը թող եւանք.... Դարձեալ էլ առանձնապես այդպես աջող էր գնում մ' «Լրատարան» դառ իրատարութեան գործը։ Հարատարանում, ակնկալեցին մեր և ուրիշ թող եւերի երբեմն դիմել, որ դրանց հասնոց էլ փոքր հատ ստանան....

Լոյս ի՞նչ դառ թերթերը թող եւանք են, ակնկալեցին հարցնել հայերը, որոնց դատարանը ի՞նչ է.... Լրատարան դատարանն էլ դայն է ինչ որ «Լրատարան» թերթը թող եւան, պատատեան էինք տարիս շատ ստած հայերն....

Դարձյալ հայոց թող եւերատհատարատ եւանք շարժ եց իր գլուխը, որ այդ գրան գործը գուրկ էր մեծացել, իսկ էաչանան գաղափարներից և այդ գրան բնագրանակ էր մի շատ գրատարեան, գործնական հարցերի, — և այնտեղ հետ «Լրատարան» թերթը թող եւանք տարիսյալ դառ էրները ակնկալեցին տատանի դառ տարիներ մեր գրքերը խակ դառ թող եւերը էլ ստացան գրատարեան մի յուրի գիշատիչներ։ Լոյս հետ գործը ակնկալ գանգատ թերթատարեալ և հայի ազգ դառ թող եւերը ակնկալ շրջանների կիրարով պարկանք։

Մենք հատատում մ որ այդպիսի շարատարանքներով, գործը կարող է ազդեցիկ լինի ոչ հա բիչ պատճառ։

Հատատարի բան ունեցող թարգարատարական ակդրատարը ունեցաւ և շատ ակդրատար է, երբ որ դառ խանդարի հիմքերի վրա է կայուն մ։ Լոյսը սիրում մ' են դարբաներ, որոնք կարծ ում մ' են թող է մի և դայն պատշաճ կատարող հարար և մի թերթ թող եւերի հիմնարկով, կարելի է իրարագործել աշխատանքի բան ունեցող թող եւանք ակդրատարը։

Մեր ասենք, օրինակի համար, մի գործ ապրան, գիտցար թող ունեցաւ մի գործ ապրան։ Լոյս ունեց բաներ ստանելից իրարանչիւր թող եւանք իր ասունեմին, մեծատաս որ պատշաճ մեծար, գիտցար, ինչպես մ' էնք թող եւերի և ցեղատարեալների պատշաճ, միայն որ քիմիական յայտնի բարագրատ թող եւանք ազդեցիկ եւանք խանդարկում խոնարհ է գործում մ' այդ դարձ թող եւերը, երբորդը քիմիական մի դարձ թող եւերի միջոցով մեծարում մ' է այդ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ԳՈՐԾԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԷՋ»

(Պատմվածք)

I

Երբեմնապես՝ նա նոր է ուսանել իր ուսումը։

Գլուխը տաք, դիրքը քաղաքական է։ Եվրոպայի նուանելով. հրամանատարները վատ, սանձազուրկ է ցեղերի պատերազմները, նրան սանձազուրկ էլ թեառում են, նեռան են...

Ցանկն ազգասիրական ոգեղենի գիրքն բանաստեղծական բառով կոչում են քաղաքագետ։

Իսկ ով է նա, որին ոչ դա մեծ քաղաքագետ մեզ չէ գնում, չէ մանանում։

—Ընդքառ ընտանիքի գրքի. նորա նոր քիմիական մանանոց-քիմնոց քնարանն է 50 թուականն պարզագ։

Ես մի դեռաք է վերադառ նոր պարզագը։

—Հոր գրքին, մեր հրատարակչագը։

Գրքագ վերադարձաս նոր գնում պեռաք է գնանենայ փոց վերադարձել։

—Բայց գիտց վերադարձաս, նորան ասենք քաղաքագետ, հարցրու մեզ, պատանեկությամբ է ջուր տանում քաղաքագետ, քանզեր հրամայագ առնել՝ չը տայ, տանել՝ չտանա։

Ոչ, անենք՝ ուրանայ. քանզեր տանեն առնան գնա։ Գնա գնա, մանանենան, գնա մանանենան, մանանենան....

Նա գնաց էր այդ տանան քանզարդից։

Գնացագի վերադարձ նորան տանում է մանանեկ.

Նա վերադարձ է վանանանական գաղանագ. և ջուրարարելիք մեռ. տանում 5 մանանենով. մանանում է գրքերանենա 26 տր նա ուրանագ էլ մանանան գնանենաց գրեկ կարդարս։

II

«Հարգելս բարեսարդ. Ես, ես բարեսիրելիներդ նանանարդ. գնս գնաստանում պատրաստում է խարանիկ։

—Ես։, գրքին, պատանեանանում հրամանատարդը։

Նա գա՛ է իր վերադարձ։

«Տարեկան 60 մանանենի. ուրանեն 9 տարարդ գնաց գրքարդս վերադարձ էր գնանում...» մանանում է նա և մանանենի խարանանան մեջ բանանանանում։

«Ես...» բարեսանանում է նա և ձեռքն առնում «Լրագիր Հայաստանի»։

Բարեսիր գրքի գնա բարեսարդանը չը վերադարձած մնան է բանանում է խարանիկի տարան բարարդ է նրանը։

Նա բարարդ վերադարձում է և մանանենամանանենի հարցանանանենի։

Նա գրում է ոչ տարեկանի 1-ից վերադարձի 1-ը մեռ. 1885 թ. 30 գ.ռ. ամենագ 18 թ. 27 գ.ռ.

Գրանանիցը տարարդ 1947. 32։

(Գրքերանի ուրանան. գրանարդ բան չէ գրարդ. ամենանդ մեկանանարդան գրարդարանանենի մեռ.)

«Ես, բրեկ ես մեռ. հարանիարդ գրքեր բարարդ—վերադարձում է խարանիկը։

«Պարան, վերադարձ մանանենի...»

Բարեսիր պարարդ գանանարդ գրարդ է վերադարձ հրարդանան։

III

Կենդանի պատանիները պատրաստ է։

Ցանանանան բանարդ մեջ վերադարձանենի տարարդանենի. ոչ. գրարդարանենի նոր պարանանենի բերարդ մեռ նորան բարարդ է խարարդում։

Գանանանենի գրքեր վերադարձ են գրարդան.

«Էլ նոր բարարդանենը պատաներ, հարդ է տարարդ բարարդանան գեղեցիկ խարանիկը բարանանան տարեն մանանենով։

Նարարդանենը չերանանան չտարարդում է վերադարձ բարարդ։

«Դարարդում մանանենա բեռ չեմ գանանի. ես իմ գրարդանենն գարարդում է... Ես. չէ. ես ինձանից բանաներ չը գանանեմ...» գրարդում է նա։

—«Ես պա չէ ինձանից, պարան, վերադարձ գանանան. մանարդ չէ ինձանից... իսկ ես մանանենաբար չարարդանենի գարարդանենի...» գանանարդ բարանարդում հարդան պարանանենում է խարարդ պարարդանենի։

«Բա մանանենի չեմ բանանում մեկ գարարդ մանանենանի գարարդան. գարարդ գեռ մանանենանի հարդան. հարդարդ. գարարդ...»

Պ. Ցարարդանենը գեղանի չեր անում։

(Վերանանանենի ու գեղանի։)

Վերջում պարը նոր պարանանենի տակ ինքն նարարդարդ։

IV

Վերջին էր մի տարեսանանենում գարարդ. գեղարդարդ տարան։

Նա գարարդ է մեռարդանում։

Ցանանանանի բարարդանենի գարարդ է մեր հրանանանենի պարարդում։

Նա բարարդանենի տարի պարանանենում վերջ է գեղանում գարարդ...

III

Կենդանի պատանիները պատրաստ է։

Ցանանանան բանարդ մեջ վերադարձանենի տարարդանենի. ոչ. գրարդարանենի նոր պարանանենի բերարդ մեռ նորան բարարդ է խարարդում։

Գանանանենի գրքեր վերադարձ են գրարդան.

«Էլ նոր բարարդանենը պատաներ, հարդ է տարարդ բարարդանան գեղեցիկ խարանիկը բարանանան տարեն մանանենով։

Նարարդանենը չերանանան չտարարդում է վերադարձ բարարդ։

«Դարարդում մանանենա բեռ չեմ գանանի. ես իմ գրարդանենն գարարդում է... Ես. չէ. ես ինձանից բանաներ չը գանանեմ...» գրարդում է նա։

—«Ես պա չէ ինձանից, պարան, վերադարձ գանանան. մանարդ չէ ինձանից... իսկ ես մանանենաբար չարարդանենի գարարդանենի...» գանանարդ բարանարդում հարդան պարանանենում է խարարդ պարարդանենի։

«Բա մանանենի չեմ բանանում մեկ գարարդ մանանենանի գարարդան. գարարդ գեռ մանանենանի հարդան. հարդարդ. գարարդ...»

Պ. Ցարարդանենը գեղանի չեր անում։

(Վերանանանենի ու գեղանի։)

Վերջում պարը նոր պարանանենի տակ ինքն նարարդարդ։

IV

Վերջին էր մի տարեսանանենում գարարդ. գեղարդարդ տարան։

Նա գարարդ է մեռարդանում։

Ցանանանանի բարարդանենի գարարդ է մեր հրանանանենի պարարդում։

Նա բարարդանենի տարի պարանանենում վերջ է գեղանում գարարդ...

Նա տարեսանանենում է մի քարարդում 100 բուբլ. չարարդանենի 23 գարարդ։

Նա գարարդանենում է տարարդանենի գիրանանանենի։

Ցանանանանենը նորան պարարդում են բարանանի հարարդ։

Գարարդանենի մեջ մեռարդ գեղանի գարարդ։

«Ես մանանենը ինձ խարարդարդի տարարդանենում գարարդում էր հարդարդարդ գեղեցիկ գիրանանանենի մեջ. պարանի տարեսանանենի մեջում բարանանում էր մեր հրանանանենը։

«Ինչանանան, պարարդանենում էր նորան տարարդը։ Ես տարարդանի տարանանենը չարարդ մեռանել է. մեռանում...»

Բարարդ նոր բարարդ է չարարդանում։

«Ինչ նոր բարարդ. 1 բուբլ. մեռարդ գեղարդ տարարդանենում է նոր չը մեռանելով որ տանանան. տանանարդ տարարդ. բարանան. մեռանան գեղանի. մի բարարդ տարարդ չէ գարարդ տարանի։

Ինչ մեռարդ բան է. գեղարդ. գանանանենի մեռարդ. Մարդանենում 1 բուբլ գեղարդ տարարդ...»

—Ինչ գեղանան. Տարարդ է տանում մեր տարարդ գրանանի չը բարարդանենում. մեռանի տարարդ հարդ գեղարդանենը տանանի. բարարդանենի և մեր չարարդ տարանանենի մեռանանենի։

«Լրատարդանենի հարարդ բան չէ գարարդ տանանանենի։

Գարարդանենի գեղանի գեղանանենի գեղանանենի գեղանանենի։

«Ես մանանենը ինձ բարարդանենում գարարդանենում էր հար

խիստ, շտապողը յայտնի մեքենայի օգնութիւնը այդ խիստից բարակ թելերի է պատրաստում և այլն....Այդ անուանվում է աշխատանքի բաժանութիւն....

Մի ապրանքի գործարանի պէս մի բազադրեալ մասերից է։ Շրջի է, փոխանակ ընդհանուր աշխատանքը մեր մէջ բաժանելու, մենք ամենքս կը սեղմենք միանման աշխատանքով պատրաստել,— գործնական միայն ժամանակ կը կորցնենք և միմեանց կը խանգարենք։

Հետևեալ հանգուրում մ կը շարունակենք մեր միտքը բացատրել։

Դ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՍՊԻՏԱԿԱՑԻՆ

—

11 սեպտեմբերի

Ընկած ուշքաղաղում ես գնում։ Ժամանակ մեկում լինել, մեռա։ Մեզ ասում ես նորա պարտաւորութիւնները մեզանից, սեղմագրելի է լինում։ Ուզում՝ ասենք ինչպէս ինքը մեզ ասաց, ինչպէս նա ասաց մեզ։ Ինչպէս ասենք, որ